

مقدمه سردبیر

بنام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد

زیست‌شناسی گیاهی و شاخه‌های مختلف آن، از آن عده رشته‌های علمی هستند که در دهه‌های اخیر در ایران توسعه چشمگیری یافته‌اند. این توسعه یافتگی مرهون افکار و تلاش‌های بلندنظرانه و آینده‌نگرانه پیش‌کسوتان آموزش زیست‌شناسی در کشور از جمله بزرگانی چون دکتر حسن ابراهیم زاده چهره ماندگار کشور و بنیانگذار و رئیس انجمن زیست‌شناسی ایران است. در دانشگاه تبریز رشته زیست‌شناسی گیاهی با اساتیدی شناخته می‌شود که هرکدام از نام‌آوران این عرصه بودند و هستند، دکتر میرحبیب منافی استاد گیاه‌شناسی، زنده یاد دکتر اصغر نیشابوری استاد اکولوژی گیاهی، زنده یاد دکتر حسن حکمت‌شعار استاد فیزیولوژی گیاهی در توسعه این رشته و تربیت دانشجویان در دانشگاه تبریز نقش بی‌بدیلی داشتند.

توسعه رشته‌های تحصیلات تکمیلی هرچند در برخی موارد به دلیل توجه بیش از حد به کمیت، موجب افول کیفیت شده است، ولی نمی‌توان تردید داشت که از مولفه‌های مهم توسعه رشته‌های مختلف دانشگاهی در شرایط کشور ما در دو دهه اخیر بوده است. در این میان، دانشگاه‌های بزرگ با اعضای هیئت علمی با تجربه‌تر و پیشینه علمی قوی‌تر می‌توانند در حفظ و ارتقاء سطح علمی دوره‌های تحصیلات تکمیلی بکوشند و ضمن پرهیز از عواقب توسعه کمی آن، از نتایج مثبت این دوره‌ها برای تعمیق بخشیدن روز افزون به پژوهش‌های خود بهره‌گیرند.

نتیجه طبیعی این توسعه یافتگی آن بوده است که انتشار نتایج پژوهش‌ها و یافتن مجله مناسب و متناسب با سطح علمی کار پژوهشی به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دانشجویان و اساتید تبدیل شود. گردانندگان نشریات علمی نیز با وجه دیگر این موضوع مواجه هستند. توسعه کمی دوره‌های تحصیلات تکمیلی و وجود وظایف آموزشی دیگر، باعث شده اساتید فرصت کافی برای نظارت بر روند نگارش مقاله، تصحیح، ارزیابی و ارسال آن نداشته باشند. این موضوع مجلات علمی پژوهشی کشور را با چالش جدی مواجه ساخته و هر روزه دریافت‌کننده انبوهی از مقالات هستند که یا از نظر زیرساخت فکری و پژوهشی بسیار ضعیف هستند و یا از نظر متنی حتی اصول اولیه نگارش یک متن علمی، مانند پیشینه پژوهش و نیز تفسیر داده‌ها و یا حتی نگارش درست فارسی در آن‌ها رعایت نشده است. به این معضل زمانی بیشتر دامن زده می‌شود که هیئت تحریریه مجله، فرصت کافی برای بررسی دقیق مقالات نداشته و داوران نیز علاوه بر تاخیر همیشگی در پاسخ، هرگز خود را البته به حق، موظف به اصلاح نگارشی نمی‌دانند. در این شرایط و در غیاب یک استاد رشته مربوطه که عمل ویراستاری مقالات را قبل از چاپ نهایی انجام دهد، مقالاتی منتشر می‌گردد که هرچند در اولین دید آراسته و بی‌نقص می‌نمایند، لیکن پس از یک‌بار خواندن انبوهی از اغلاط محتوایی، املائی و انشایی خود را می‌نمایند، وضعیت چکیده مقالات به زبان انگلیسی از این نظر بسیار بدتر است. این وضعیت حقیقتاً شایسته جامعه علمی کشور بزرگ ایران نیست.

شکی نیست که توسعه دانش و آگاهی عمومی و تعمیق دانش و آگاهی‌های تخصصی یکی از اهداف مهم انتشار مجلات علمی پژوهشی در کشور است. سطح مجلات علمی که در یک کشور منتشر می‌شود، آینه تمام‌نمایی از زیرساخت‌های علمی و فکری و حتی ادبی و زبانی یک کشور است. ممکن است تعداد زیادی از پژوهشگران و همکاران بنده در سراسر کشور مقالات خود را به مجلاتی تحت لوای ناشرین معتبر بین‌المللی بفرستند و درجه‌بندی علمی کشور را از این نظر ارتقاء دهند، ولی این کار هیچ نقشی در ارتقاء و استاندارد سازی توانایی انتشار مقالات در داخل کشور و روند نسبتاً پیچیده ارسال تا انتشار ندارد. به‌ویژه اگر در نظر بگیریم زبان بسیاری از نشریات علمی منتشر شده در کشور فارسی است و خود این موضوع اهمیت توجه به ملزومات ویژه این زبان را در کاربردهای علمی بیشتر می‌کند و همه را از داوران، نویسندگان و ویراستاران به چالش جدی موسوم به «معادل سازی واژگان علمی» فرا می‌خواند.

تردید نداریم که به دلیل گستره نسبتاً باریک زبان فارسی در جهان امروز، مقالات فارسی نمی‌توانند مخاطبین بین‌المللی داشته باشند، لیکن انتشار نتایج بررسی‌های اصیل در همین مجلات، دانشمندان این رشته را در دنیا در طی جستجوهای اینترنتی به خلاصه انگلیسی مقالات فارسی راهنمایی کرده و چه بسا به این مطالعات ارجاع داده و نیز از آن برای مطالعات بعدی الهام گیرند. چنین روندی برای بسیاری از پژوهشگران ژاپنی و چینی در دهه‌های گذشته و حتی در زمان حاضر افتاده است و دروازه‌ای برای ورود آنها به بازار تولید علم جهان بوده است. بنابراین علاوه بر اهداف ملی، اهداف بین‌المللی نیز علیرغم فارسی بودن زبان نشریه، نباید از نظر دور داشته شود. از سوی دیگر از یاد نبریم که قدرت یک زبان و گسترش و توانایی آن برای در هم نوردیدن مرزها در خود زبان نهفته نیست و جامعه جهانی یک زبان را به عنوان اولین، دومین و یا چندمین زبان به دلیل سهولت یادگیری و یا منطق دستور زبانی قابل فهم‌تر نمی‌پذیرد. یک زبان برای گسترش نیازمند پشتوانه قدرت سیاسی، جغرافیایی و آنچه اینجا مد نظر ماست، قدرت علمی است.

اینک بسیار خرسندیم که این توفیق حاصل شد که اولین شماره مجله فیزیولوژی تنش گیاهان را منتشر و در اختیار همه علاقمندان زیست‌شناسی گیاهی به ویژه فیزیولوژی تنش قرار دهیم. خط و مشی مجله بر اساس «کیفیت» بنا شده است و از مقالاتی استقبال خواهد شد که براساس بررسی‌های اصیل، عمیق و نگارش‌های متین و محکم بنا شده و از اصول زیبایی‌شناسانه در تدوین جداول و اشکال نیز بی‌بهره نبوده باشند. هم‌چنین روش مجله براساس «غریب‌ال اولیه مقالات» قبل از ارسال به داوران و در صورت لزوم بازگرداندن به نویسندگان برای تصحیح و ارتقاء متن استوار شده است. هم‌چنین سعی بر این است که با ویراستاری علمی و ادبی به مقالات چاپ شده مجله کیفیت بیشتری ببخشیم و موجب اعتبار بخشیدن به محتوا و استاندارد سازی مقاله‌های فارسی شده و سهمی در آموزش غیر مستقیم پژوهشگران جوان و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی در نگارش مقالات علمی داشته باشیم. حال تا چه حد در این امر توفیق یافته یا خواهیم یافت، قضاوت را بر عهده خوانندگان گرامی وامی‌نهمیم.

در اینجا لازم می‌دانم تشکرات صمیمانه خود را از مسئولین وزارت متبوع و کمیسیون بررسی نشریات برای قبول درخواست گشایش این نشریه اعلام نموده، از اعضای محترم هیئت تحریریه برای تشریک مساعی، داوران و پشتگرمی‌ها و نیز مسئولین محترم دانشگاه تبریز، رئیس و معاون محترم پژوهشی و مسئول مرکز فناوری‌های اطلاعات و همکاران‌شان که در کمترین زمان ممکن سایت مجله را راه‌اندازی کرده و امکان آغاز فعالیت‌های ما را فراهم نمودند، صمیمانه سپاسگزاری کنم.

از استاد نمونه کشوری، چهره تاثیر گذار دانشگاه تبریز و پشتوانه علمی و فکری همیشگی گروه‌های زیست‌شناسی گیاهی و جانوری جناب آقای دکتر محمد علی حسینپور فیضی که عنوان مدیر مسئول مجله را بزرگوارانه پذیرفته و بار حقوقی اداره آن را از دوش اینجانب برداشتند، بی‌نهایت سپاسگزارم.

از همکار دانشمند جناب آقای دکتر حسین آخانی، استاد دانشگاه تهران که چهره شناخته شده اکولوژی در کشور هستند بسیار سپاسگزارم که به پیشنهاد اینجانب پاسخ داده و به میمنت انتشار اولین شماره مجله در قالب «نامه به سردبیر» متنی متناسب با موضوع مجله یعنی «تنش در گیاهان» و موضوع روز منطقه شمال غرب کشور یعنی «دریاچه ارومیه» نگاشته‌اند.

صفحه‌پردازی و عنوان بندی‌های آراسته مقالات مرهون تلاش‌های بی‌وقفه همکارم آقای دکتر صالحی است، ایشان نه تنها عضو هیئت تحریریه بوده و با جدیت داور مقالات را انجام می‌دهند، بلکه کارهای اجرایی و مالی را نیز بعهده دارند و پیرجا بودن مجله وابسته به تلاش‌های ایشان است. از تمامی همکاران، چه به عنوان نویسنده و چه داور و دانشجویان آن‌ها که با ارسال مقالات ارزشمند خود در ارتقای بیش از پیش این مجله بنده را یاری خواهند نمود نیز قدردانی می‌کنم.

خدایا چنان کن سرانجام کار

تو خشنود باشی و ما رستگار

رقیه حاجی بلند

سردبیر مجله فیزیولوژی تنش گیاهان

بهمن ماه سال یک‌هزار و سیصد و نود و سه شمسی